

ÎNTRE CĂRȚI

Ioan Adam, cu toate că nu este “vocal” și nici ispitit de sticla televizorului, este prezent în peisajul literar de vreo treizeci de ani prin studii și cronici literare despre scriitori și cărțile lor sau despre tezaurul limbii române ori despre probleme care vin în atingere cu literatura. În același timp este un atent și acut observator și analist al realităților morale, sociale, politice ale prezentului.

Format la Filologia bucureșteană vîna transilvană cu care a plecat de acasă nu și-a pierdut-o. În tot ce scrie este un gospodar ce trebăluiește cu spor prin ograda literară. Fructele acestei hărnicii sunt cele 15 volume. Ultimul, **Afinități selective**, Ed. Bibliotheca, Tîrgoviște, 2012, este o selecție de studii, eseuri și cronici. Prezentul volum este un “duplex”: “Zamfiresciana” care reunește trei eseuri despre Duiliu Zamfirescu – prima și statornica iubire a istoricului literar: “Duiliu Zamfirescu, «gubernator» al Basarabiei – 1918”; “o revistă pierdută: ÎNDREPTAREA LITERARĂ – 1918”; “«Resemantizarea» efigiei unui clasic”; partea a doua, de critică literară, e alcătuită din două compartimente: “Planeta criticilor” și “Rezonanțe și inducții”.

Esurile din ciclul “Zamfiresciana” gravitează în jurul ideii idealului național în gîndirea și fapta lui Duiliu Zamfirescu, sînburele de foc fiind Basarabia, pămîntul românesc dintre Prut și Nistru. Se înțelege de ce multe pagini și fapte ale scriitorului s-au aflat multă vreme sub obrocul cenzurii comuniste. Criticul aduce la lumină trei ipostaze ale scriitorului: activitatea diplomatică de trei decenii cu accentul pe momentul Italia-Roma; misiunea în Basarabia din perioada înfăptuirii Marii Uniri, misiune primită din partea generalului Alexandru Averescu, premierul României în prima parte a anului 1918; prezența ideii naționale în suprastructura ideologică a operei sale literare majore, “Neamul Comănăștenilor”. Adunînd toate informațiile din textele scriitorului și din sursele colaterale, Ioan Adam creionează cel mai complet portret al lui Duiliu Zamfirescu. Paginile respective se impun prin rigoarea documentării și prin eșafodajul ideilor. Cu toate că are o mare prețuire pentru opera scriitorului, criticul nu cade în păcatul laudei deșarte, rămîne sobru și obiectiv în analize și aprecieri.

În cronici criticul nu este polemic, dar nu se sfiește să fie critic, identificînd omisiunile, greșelile, neîmplinirile, ezitățile. În asemenea cazuri taxează, corectează, completează. Un exemplu ni-l oferă cronica la “Dicționarul biografic al literaturii române vol. I-II”, Ed. Paralela 45, 2006, coordonator Aurel Sasu. Rar scrie encomiastic. Am ales drept exemplu cronica la volumul “Opera lui C. Dobrogeanu-Gherea”. Cine citește doar această cronică rămîne cu impresia că Zicu Ornea este *marele* critic și istoric literar, o somitate în domeniu, de care literatura noastră ar fi dus lipsă pînă la el și că peste judecățile lui nu se poate trece. Aici mă despart de opiniile lui Ioan Adam și mă opresc aici deoarece lungirea discuției pentru argumentare ar parazita cronica de față.

Autorul *Afinităților selective* nu este un critic de întîmpinare, dar cînd scrie despre debutanți ori tineri scriitori te poți baza pe corecta lui judecată, criticul negreșind în aprecieri și predicții. Ceea ce acești scriitori recenzați au publicat ulterior confirmă pe critic.

Ioan Adam se mișcă cu siguranță și în alte domenii cum ar fi etimologia, istoria, viața cetății. Și aici dă dovadă de o documentare riguroasă și de stăpînire a ideilor, nu se lasă intimidat de somitățile domeniului și de vocalismele lor, iar acolo unde e cazul *corectează, completează, nuanțează*. În acest sens convingătoare prin conținut și ținută este recenzia “Istorie, istorii, accidente (Neagu Djuvara)”.

În tot ce scrie, Ioan Adam este echilibrat, obiectiv, exact în laude și reproșuri, și nu se depărtează “eseistic” de obiect. Sunt puțini critici care să mînuiască cu atîta virtuozitate în actul critic metafora și trimiterea mitologică. Această trăsătură și inserțiile portretistice și memorialistice dau farmec paginii. În

acest moment nu pot afirma că autorul “Afinităților...” este conștient sau nu de faptul că penița sa are înclinații scriitoricești (portretistică, evocare). Dar mai știi! Într-o bună zi ne va oferi o surpriză. Dar pînă voi scrie despre surpriza așteptată, aici notez că nu puține sunt paginile de pînă acum care să nu conțină o frază cu fulgurații de portret sau de amintire. Asemenea fraze aerisesc textul critic și îi dau prospețime. Trimit spre un singur exemplu: “Prodigiosul Florentin Popescu”.

Mediaș, 6 ianuarie,2013

Ionel POPA